

**ANTROPONIMIA ROMÂNILOR DIN CONSCRIȚIA DE LA RĂȘINARI
(1754-1755).
ASPECTE GENERALE**

Victor V. Vizauer*

Abstract: *În this article I have analyzed the general anthroponymic situation of the Romanians from Rășinari (Sibiu County) in the mid-eighteenth Century. I have considered both the first name and the family names (surnames) or nicknames extracted from the first year (1754-55) of a Conscriptation made for the village of Rășinari in the years 1754-1784.*

I have identified 40 different baptism names (worn by 340 individuals), of which the most popular 10 names were: Bucur, Coman, Manea, Oprea, Șerban, Stan, Radu, Aleman, Petru (Peter) and Ioan (John). Regarding the family names (surnames) or nicknames the 340 individuals used 161 names, the most popular being: Albu / Albul (White, the White), Dragoj / Dregoj, Mînye, Munteanul (the one from Muntenia / Wallachia), Borchin / Borchine, Bratul, Dankes, Fleichin / Fleitchin and Mutz.

Most interesting are the surnames because many of them have a certain or possible meaning in Romanian, Hungarian or German languages, thus providing different informations about their bearers, such as physical characteristics, geographical origin, occupation or ethnicity.

Probably the most important observation that can be made after analyzing the anthroponymy of the inhabitants of Rășinari is the increasing number of Romanian names or the names with clear meaning in Romanian, a situation rarely encountered two or three centuries earlier.

Keywords: Onomastics, Anthroponyms, Transylvania, Rășinari, Conscriptation, 18th Century

Numele este un simbol, un simbol al fiecărei ființe umane. De-a lungul istoriei omul a purtat cel puțin un antroponim (de orice fel: nume rezultat dintr-o meserie, trăsătură de caracter sau fizică, nume de botez creștinesc etc.) după care era cunoscut de către semenii săi. Numele unei persoane a fost și este asociat cu anumite atribute pe care le transferă apoi purtătorului ori cel puțin acesta este scopul. În general este vorba despre însușiri pozitive, în special în cazul numelui personal / de botez (un exemplu clasic este Ioan, nume al cărui semnificație este „Dumnezeu a avut milă” sau „Jahve a miluit”¹), dar și negative, fiind cazul supranumelor / poreclelor în primul rând (de pildă Gyilkusch – Criminalul / Ucigașul, în limba maghiară *gyilkos* semnificând *criminal / ucigaș*, acesta fiind un exemplu chiar din *Conscripția de la Rășinari*, despre care o să fie vorba în continuare). Prin urmare, cercetarea antroponimiei diferitelor perioade istorice oferă o fereastră prin care se pot observa

---

* Cercetător științific III, dr., Institutul de Istorie „George Barițiu” Cluj-Napoca al Academiei Române; email: vviki200@yahoo.com

¹ Aurelia Bălan-Mihailovici, *Dicționar onomastic creștin: repere etimologice și martirologice*, București, Edit. Sophia, 2009, p. 283.

măcar o parte dintre credințele și tradițiile unei comunități sau ale unei populații și, de asemenea, influențele venite din exterior.

Acest material are în vedere, la modul general, numele de botez, pe cele de familie și poreclele indivizilor înregistrați în primul an (1754-1755) al Conscripției privind locuitorii satului Rășinari pe o perioadă de 30 de ani (1754-1784). Conscripția este cuprinsă într-un volum generos de 1318 pagini, inedit², legat în piele, ce prezintă istoricul proceselor dintre rășinăreni și orașul Sibiu cu referire la vechile lor hotare și drepturi, judecată încheiată în anul 1786 în favoarea românilor din Rășinari. Volumul ce cuprinde amintitele documente (dar și altele mai vechi) a fost întocmit în anul 1788, având titlul *Transmissionales in causa Possessionis Resinar contra Liberam Regiamque Civitatem Cibiniensem*³. Înregistrarea locuitorilor din Rășinari se întinde pe 100 de pagini (pp. 176-276) din cele peste 1300, iar informațiile utilizate pentru această cercetare se regăsesc între paginile 179-211. O parte dintre documente, printre care și conscripția, au fost văzute și utilizate într-o oarecare măsură de către Victor Păcală, profesor la Seminarul Andreian din Sibiu, pentru realizarea monografiei satului Rășinari⁴.

Numele de botez / prenumele românilor din Rășinari la mijlocul veacului al XVIII-lea

Am înregistrat 340 de indivizi ce purtau 40 de nume diferite. Este vorba numai despre nume masculine, fiind înregistrați capii de familie:

Alémán / Allémán / Aleman (14); B(P)antfille (Pamfilie / Pamfil); Boczá; Borra; Burus / Burusy; Bukur-55 / Bukurcsel-1 (56); Costándin / Kustándin / Kosztándin / Cosztánt (Constantin; 4); Dan / Dán (8); Dragoj / Dregoj (Drăgoi-2); Dumitru (3); Hodor; Iosziph / Ioseph (Iosif-5); Irinte; Iuon-2 / Ioan-4 / Joannes / Juon / Iuancs / Iuanes-2 (Ioan-11); Kinge; Kircze; Komán / Komány (Coman-37); Komsha / Komsch / Komsche (Comșa-8); Koste (Costea); Mány / Manye (Manea-36); Moga (2); Nyágoj / Nyagoj / Nyagoje (Neagoe; 9); Opre (Oprea-27); Paskul (Pașcu); Petru / Potru (12); Philip (Filip); Rádul (17); Sepedát; Serbán / Serbany (Șerban-24); Sin; Szain / Száin (2); Sztán / Stan (20); Szimon / Simion (2); Tatamir; Thodor / Todor (Teodor-4); Thodosie; Toma; Vasilie / Vassilie (3); Vlad.

Diversitatea antroponimică nu este mare, 340 de persoane purtând 39 de nume de botez diferite, adică în medie 9 indivizi ar fi avut același nume.

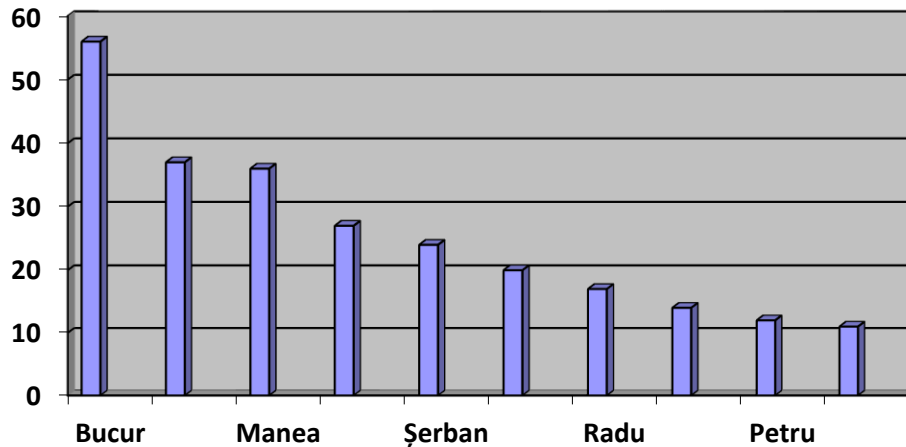
Cele mai utilizate 10 nume de botez sunt: Bucur (56), Coman (37), Manea (36), Oprea (27), Șerban (24), Stan (20), Radu (17), Aleman (14), Petru (12), Ioan (11).

---

² Volumul a fost identificat de către c.ș. I Ela Cosma de la Institutul de Istorie „George Barițiu” al Academiei Române, Filiala Cluj, în Casa Episcopală din comuna Rășinari, jud. Sibiu (fără date de identificare).

³ *Transmisionale în cauza posesiunii Rășinariului contra orașului liber regesc al Sibiului* (traducere: dr. Vasile Rus).

⁴ Victor Păcală, *Monografia comunei Rășinari*, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidiecezane, 1915.

Ce fel de nume purtau rășinărenii la mijlocul secolului al XVIII-lea? Am realizat o clasificare din punct de vedere religios / spiritual:

Nume de botez inspirate din Vechiul Testament: Daniel, Emanuel / Manuel (aici Many, Manye, adică Manea), Iosif.

Nume de botez inspirate din Noul Testament: Ioan, Iosif, Petru, Simon, Toma.

Nume de sfinți: Constantin, Daniel, Dumitru, Ioan, Pamfil, Petru, Teodor, Vasile.

De asemenea, am făcut și o împărțire a numelor de botez după origine culturală și / sau etnică:

Nume de proveniență ebraică sau din zona Țării Sfinte: Daniel, Emanuel / Manuel (Many, Manye – Manea), Ioan, Ioasif, Mihail, Simon, Toma (aramaic).

Nume de origine latină: Casian.

Nume greco-latine: Filip, Petru.

Nume cu origine greacă: Constantin, Dumitru, Teodosie, Teodor, Vasile.

Nume de inspirație slavă: Dragoj / Dregoj (Drăgoi), Neagoj (Neagoe), Pascu, Radu / Radul, Stan, Vlad.

Nume românești: Bucur, Hodor, Moga, Oprea, Șerban.

Nume de influență germană: Aleman (?).

După cum arătam mai sus cele mai utilizate 10 nume de botez sunt: Bucur, Manea, Coman, Oprea, Șerban, Stan, Radu, Aleman, Petru, Ioan.

Fiind vorba despre o analiză la modul general a numelor rășinărenilor mă voi apleca numai asupra celor zece antroponime principale, deși fiecare nume ar merita o scurtă analiză. Primul dintre acestea, cu 56 de indivizi denumiți, este Bucur – cu formele Bukur (55) și Bukurosel (1; probabil un hipocoristic al lui Bucur, asemănător cu Bucurel). Se pare că termenul *bucur* face parte din substratul limbii române, fiind prezent în dialectele meglenoromân (*bucur, bucuril'ă*) și aromân (*bucur, bucuril'e*), dar și în limba

albaneză (*bukur*), inițial având sensul de „frumos”⁵. Ca nume de botez Bucur (sau femininul Bucura) exprima fie bucuria părinților pentru nașterea unui copil, fie urarea ca noul membru al comunității să fie bucuros (fericit) toată viața⁶. Aceeași părere o exprimă și Cristian Ionescu, amintind faptul că în zona Brașovului, de pildă, exista obiceiul ca nou-născuții să fie numiți Bucur până la botez⁷. Numele este destul de vechi, în Muntenia fiind întâlnit prima dată în anul 1437 sub forma Bucuru⁸.

În ce-l privește pe Coman, antroponim purtat de 37 de indivizi, specialiștii l-au pus în legătură cu prezența în spațiul locuit de români a cumanilor⁹. Însă C. Ionescu nu este convins de acest lucru, arătând că termenii *cóman* și *cumán* se deosebesc prin poziția accentului; de asemenea, precizează faptul că este vehiculată și legătura dintre *coman* și greco-latinul *coma* – coamă¹⁰. De altfel, forma *coma* apare în Transilvania ca antroponim încă din veacul al XIII-lea, perioadă pentru care am indentificat două persoane denumite Coma / Choma, una menționată în anul 1215¹¹, iar cealaltă în 1229¹². Este dificil de dat un verdict final cu privire la sursa numelui Coman, dacă este vorba de numele etnic al cumanilor sau de termenul *coma* (coamă).

Numele Manea, purtat de 36 de indivizi, cu formele *Mány* și *Manye*, se pare că s-a format din Man, hipocoristic al lui Manuil (Manuel, Emanuel), la care s-a adăugat sufixul *-ea/-ia*¹³. Emanuel este tot un nume biblic, veterotestamentar și conține elementul teoforic *El* (Dumnezeu), antroponimul întreg având semnificația „Dumnezeu e cu noi”.¹⁴ Prin urmare, Manea fiind un hipocoristic al lui Emanuel, a cărui semnificație ar trebui să fie considerată deosebită în orice comunitate creștină, este de înțeles preferința mare (fiind al treilea cel mai utilizat nume de botez) față de acest nume.

Antroponimul Oprea are o poveste diferită. Dacă în cazul celorlalte nume se invoca ceva pozitiv, ceva permanent, prin Oprea se invocă un sfârșit, o oprire. Oprea s-a format din verbul „a opri” și a fost utilizat cu referire la prolificitate, prin acest element onomastic părinții exprimându-și dorința ca cel numit astfel să fie ultimul lor copil, prin urmare

⁵ Viorica Goicu, *Contribuții de onomastică istorică*, Timișoara, Edit. Augusta, 2001, p. 178-179. Vezi și N.A. Constantinescu, *Dicționar onomastic românesc*, București, Edit. Academiei Române, 1963, p. 219 sau Petru Caraman, *Conceptul frumuseții umane reflectat în antroponimie la români și în sud-estul Europei. Prolegomene la studiul numelui personal*, Ediție îngrijită, indice și bibliografie de Silvia Ciubotaru, Introducere de Ion H. Ciubotaru, Iași, Edit. Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2011, p. 243-244 sqq.

⁶ Viorica Goicu, *op. cit.*, p. 194-195 și 198.

⁷ Cristian Ionescu, *Dicționar de onomastică*, București, Edit. Elion, 2001, pp. 78-79.

⁸ *Ibidem*, p. 78.

⁹ De pildă N.A. Constantinescu, *op. cit.*, p. 247.

¹⁰ Cristian Ionescu, *op. cit.*, p. 105.

¹¹ Johannis Karácsonyi, Samuelis Borovszky, *Regestrum Varadinense. Examini ferri candentis*, Budapest, 1903, nr. 150, p. 206-207 (Infra: *Regestrum Varadinense*); *Documente privind Istoria României. C. Transilvania*, veacul: XI, XII și XIII, Vol. I (1075-1250), București, Edit. Academiei Române, 1951, nr. 67/150, p. 78 (Infra: *DIR- C, XI-XIII/1*).

¹² *Regestrum Varadinense*, nr. 362, p. 293; *DIR-C, XI-XIII/1*, nr. 67/362, p. 137-138.

¹³ Adrian Șeiciuc, *Din onomastica ucraineană a Moldovei medievale, cu precădere, în secolele XIV-XVII (1384-1625)*, Suceava, 2015, p. 48.

¹⁴ Aurelia Bălan-Mihailovici, *op. cit.*, p. 174-175.

numele având sensul de „să fie ultimul copil dorit”; la greci această semnificație a fost redată prin antroponimul Stamate, iar la italieni prin Fermo¹⁵. Având în vedere faptul că Oprea se află pe locul al 4-lea între cele mai utilizate nume de botez, cu 27 de înregistrări, rezultă că destule familii de rășinari aveau copii mulți și invocau Cerul ca cel numit Oprea să fie și ultimul lor născut.

Situația numelui Șerban, purtat de 24 de indivizi, este puțin mai complicată. În general se consideră că Șerban are la bază termenul de „șerb” (de la *servus* – rob, sclav, slugă)¹⁶.

În schimb C. Ionescu propune o altă perspectivă asupra acestui antroponim, căutându-i originea în același termen latin *servus*, însă cu sensul său de „persoană religioasă”¹⁷. Cercetătorul își construiește argumentația pe doi piloni principali: 1) dacă Șerban ar proveni din termenul „șerb” (cu sensul de iobag, slugă, rob), adică să arate statutul social al purtătorului, acesta trebuia să fi fost un supranume; dacă Șerban era un supranume, element onomastic cu rol de diferențiere între indivizi, C. Ionescu se întreabă cum s-ar putea da supranumele Șerban unui om în condițiile în care o bună parte a populației aparținea aceleiași categorii sociale? 2) A doua problemă pusă de autorul amintit se referă la cine erau purtătorii antroponimului Șerban pe post de nume de botez: în spațiul extracarpatic erau boieri și mari boieri, iar mai târziu chiar domnitori ai Țării Românești. Astfel, C. Ionescu exclude posibilitatea ca Șerban să aibă la origine înțelesul de șerb și afirmă că antroponimul nu este o creație românească și nici o preluare de la popoarele vecine (deoarece la acestea nu există), ci este o moștenire din limba latină, folosită ca limbă liturgică la sudul Dunării până în secolul VII. În susținerea acestei teorii cercetătorul prezintă și examinează un număr de antroponime latine de aceeași factură, cum sunt: *Servus* și *Servulus* (martiri în Africa), *Servilius* (martir în Istria), *Servandus* (martir la Cadiz, Spania, sec. VII), *Servusdei* (martir în Cordoba), *Servatius* (episcop), *Servitus* etc.¹⁸ Completez aceste informații cu precizarea că în *Registrul de la Oradea* (1208-1235) sunt menționate două persoane cu numele *Servusdei*, una din anul 1213 (*Seruodei* – judecător, comite curial de Zobolch)¹⁹, iar cealaltă din 1221 (*Servusdei* – pristav)²⁰.

La discuția ce implică numele Șerban aș adăuga câteva date din veacurile în care se conturează sistemul antroponimic din Transilvania și comitatele limitrofe de la vest și nord. Pentru secolului al XIII-lea am întâlnit termenul latin *ancilla*, ce semnifică sclavă,

¹⁵ N.A. Constantinescu, *op. cit.*, p. 338-339.

¹⁶ *Ibidem*, p. 381; Cristian Ionescu, *op. cit.*, p. 358.

¹⁷ Este cunoscută și relevantă formula utilizată chiar de către capul Bisericii Romane, Papa, cu privire la persoana sa, și anume *Servus servorum Dei* (servul/slujitorul servilor/slujitorilor Lui Dumnezeu), formulă întâlnită prima dată la Grigore cel Mare (590-604), apoi preluată de către succesorii săi și de alți membri ai bisericii (episcopi, abați etc.) – vezi Du Cange et al., *Glossarium mediae et infimae latinitatis*, Tomus VII (R-S), L. Favre, Niort, 1886, p. 458 sau *Catholic Encyclopedia*, <http://www.newadvent.org/cathen/13737a.htm> (26 iunie 2019).

¹⁸ Cristian Ionescu, *op. cit.*, p. 358-360.

¹⁹ *Regestrum Varadinense*, nr. 48, p. 171; *DIR-C*, XI-XIII/1, nr. 67/48, p. 53.

²⁰ *Regestrum Varadinense*, nr. 312, p. 270; *DIR-C*, XI-XIII/1, nr. 67/312, pp. 122.

roabă, slujnică (szolganö, rabszolganö)²¹, utilizat pe post de nume unic, nu ca poreclă ori supranume. Astfel, se cunosc două cazuri de slujnice din anii 1235²² și 1284²³ numite Ancilla. Este diferită situația bărbaților, referitor la care am întâlnit de două ori termenul maghiar pentru slugă (*szolga*) folosit ca poreclă / supranume: Marc zis Slugă/a (*Mark dictus Zulga*, anul 1325)²⁴ și Iacob zis Slugă/a (*Jacobus dictus Zulga*, anul 1370)²⁵. În consecință, nu se poate exclude direct posibilitatea ca în privința bărbaților termenii ce exprimă un statut de dependență să fi fost utilizați foarte rar și numai cu rol de supranume, iar antroponimul Șerban să-și aibă originea în sensul religios al lui *servus*, după cum consideră C. Ionescu, deși argumentele invocate în acest sens nu sunt convingătoare deocamdată. În orice caz merită reținută teoria și continuate cercetările asupra numelui Șerban pentru clarificarea problemei.

Stan, un nume de factură slavă, se află pe locul al 7-lea între preferințele antroponimice ale rășinărenilor. În limbile slave *stan* are semnificația de stare, condiție, dar și de clădire, locuire, tabără, împrejmuire²⁶, de unde provine probabil și sensul de statornicie dacă avem în vedere semnificația unor nume precum Stanislav și Stanimir, formate prin alăturarea atributelor slave *-islav* și *-imir* la *stan*, rezultând „statornic în slavă”, respectiv „statornic în pace”, aici semnificația lui Stan fiind „cel statornic”²⁷. Deși Aurelia Bălan-Mihailovici afirmă că Stan este un nume vechi românesc, argumentele de mai sus înclină balanța spre originea slavă. Însă nu putem trece cu vederea faptul că a fost utilizat des de către români încă din perioada medievală. Aici poate să fie amintită situația din Maramureșul secolului XIV, unde numele Stan se afla pe locul 2, după Ioan, în panopia de nume folosite de românii din acel comitat²⁸, dar și cazul vlahilor din Serbia medievală (secolele XIII-XIV), unde Stan se afla în fruntea listei de nume utilizate de către aceștia²⁹ – în acest caz influența slavă a fost cu siguranță puternică.

Radu / Radul este un nume destul de frecvent printre români – în cazul rășinărenilor fiind întâlnit la 17 persoane – și se consideră că are origine slavă, în mediul cultural

²¹ Antonius Bartal, *Glossarium mediae et infimae latinitatis regni Hungariae*, Budapestini, Academiae Literarum Hungariae, MCMI, p. 31.

²² *Regestrum Varadinense*, nr. 385, p. 305; *DIR-C*, XI-XIII/1, nr. 67/385, p. 146.

²³ *Documente privind Istoria României. C. Transilvania*, veacul XIII, vol. II (1251-1300), București, Editura Academiei Române, 1952, nr. 293, p. 256-257.

²⁴ *Magyar Nemzeti Levéltár* (Arhivele Naționale Maghiare), DL 50787; *Documente privind Istoria României. C. Transilvania*, veacul XIV, vol. II (1321-1330), București, Edit. Academiei Române, 1953, nr. 337, p. 159.

²⁵ *Documenta Romaniae Historica. C. Transilvania*, vol. XIII (1366-1370), editori: I. Dani, K. Gündisch, V. Pervain, A. Răduțiu, A. Rusu, S. Andea, București, Edit. Academiei Române, 1991, nr. 486, p. 731-732; nr. 490, p. 739-740.

²⁶ Rick Derksen, *Etymological Dictionary of the Slavic Inherited Lexicon*, Volume 4, Leiden - Boston, Brill, 2008, p. 465.

²⁷ Wilfried Seibicke, *Historisches Deutsches Vornamenbuch*, Band 1-4, Walter de Gruyter - Berlin - New York, 1996-2003, Band 4, p. 116-117; Aurelia Bălan-Mihailovici, *op. cit.*, p. 552-553.

²⁸ Victor V. Vizauer, *Antroponimele românilor din comitatul Maramureș în veacul al XIV-lea*, în „Marmația”, 14, Baia-Mare, 2017, p. 103-113 (p. 105).

²⁹ Eudoxiu de Hurmuzaki, Nicolae Densușianu, *Documente privitoare la Istoria Românilor*, vol. I, partea a 2-a (1346-1450), București, 1890, nr. DCXXXVI, p. 774-777 și nr. DCXLIV, p. 796-805.

respectiv contribuind în primul rând la formarea unor nume compuse precum Radomir, Radimir sau Liuborad, elementul *-rad* având semnificația de „bucuros”³⁰, deci având același înțeles ca Bucur³¹.

Este interesant și numele Aleman (Alémán, Allémán și Aleman), purtat de 14 indivizi din Rășinari, deci nu vorbim despre un antroponim rar³². N.A. Constantinescu înregistrează în dicționarul său onomastic forma Alaman (cu derivatele Alăman, Aloman, Alman, Aliman), pentru origine făcând trimitere la populația germanică a alamanilor.³³ La Du Change, Aleman apare ca nume, însă nu al unei persoane, ci a unei mici nave din secolul XIII³⁴. În schimb, Wilfried Seibicke identifică în spațiul german forma Almannus (anul 1281), iar mai târziu Aleman (anul 1370), dar și Ahlemann sau Alman(n)³⁵. Prin urmare, Aleman poate să fie considerat un antroponim preluat de la sașii din vecinătate. Însă, nu aș exclude nici posibilitatea ca Aleman să-și aibă originea în formula „a lui X”, utilizată în procesul de denominare. Aici am în vedere forma „a(l) lui Man” (Many, Manye – la finalul acestui material se află o imagine cu doi pictori, Aleman și Bucur, nepoții preotului Man), din care putea să rezulte Aluman, Alman, Aleman. În cazul în care așa stau lucrurile, nu mai avem de-a face cu influența germană, ci cu un proces antroponimic normal din cadrul unei comunități românești.

Cu antroponimele Petru și Ioan au fost denominați 12, respectiv 11 rășinăreni. Deși semnificația și importanța în mediul creștin al acestor nume este arhicunoscută, frecvența lui Ioan și Petru înregistrează o scădere. În veacul al XIV-lea spre exemplu, la nivel de Transilvania și comitatele limitrofe de la vest și nord, Ioan se afla pe primul loc în preferințele onomastice ale populației, iar Petru pe locul al treilea³⁶. La românii din Rășinari, la mijlocul veacului al XVIII-lea, Petru se află pe locul 9, iar Ioan pe 10 în lista preferințelor antroponimice. Având o semnificație deosebită – *Dumnezeu a avut milă ori Dumnezeu a miluit*³⁷ – numele Ioan încă îndemna spre asignarea antroponimului pentru a atrage mila sau favoarea divină asupra celui denominat. La rândul său, numele primului dintre apostoli și al primului episcop al Romei, Petru, transferă tăria semnificației sale – *piatră* – celui denominat. Prin urmare, Petru și Ioan rămân printre cele mai utilizate zece antroponime de către rășinăreni.

Numele de neam / familie ale românilor din Rășinari

Numele de neam / familie și poreclele ce apar în Conscripția de la Rășinari, într-un număr mult mai mare decât numele de botez, sunt următoarele:

---

³⁰ Cristian Ionescu, *op. cit.*, p. 322-324.

³¹ N.A. Constantinescu, *op. cit.*, p. 355.

³² Antroponimul s-a păstrat în timp fiind și azi întâlnit la locuitorii din Rășinari.

³³ N.A. Constantinescu, *op. cit.*, p. 180.

³⁴ Du Cange et al., *Glossarium ...*, I (AB), 1883, p. 174.

³⁵ Wilfried Seibicke, *op. cit.*, Band 1, p. 91.

³⁶ Șerban Turcuș, Adinel Dincă, Mihai Hasan, Victor Vizauer, *Antroponimia în Transilvania medievală (secolele XI-XIV). Evaluare statistică, evoluție, semnificații*, Cluj-Napoca, Edit. Mega, 2011, p. 221.

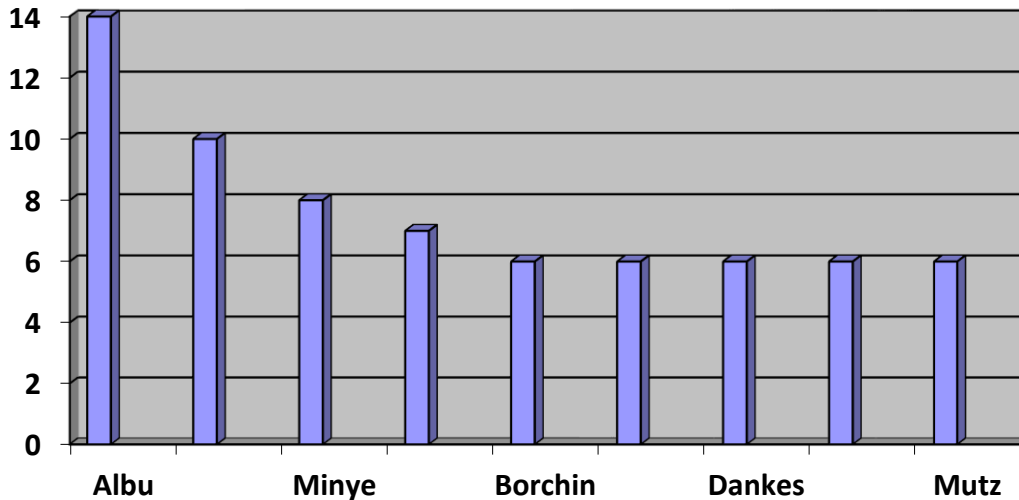
³⁷ Aurelia Bălan-Mihailovici, *op. cit.*, p. 238.

-Albu / Albul / Abu (14); Albusun / Albuson (2; poate „fiul lui Albu”); Andronie; Atchim (Achim); Banzile / Banzille (2; Băncilă); Barbossul (2; Bărbosul); Belleret; Bitsarab (Basarab); Blégzel (2); Blitze (2); Bloánka; Bobesch; Boilla; Bonyta; Bora / Borra (5); Bordogine / Bozdogine (3); Borkine / Borchine / Borchin (6); Boru; Bortse; Borza; Botsille; Brátul / Bratul / Brattul (6); Brotte / Brottye (2; Brote); Bucse; Bukurél / Bukurel (3); Bunguzán / Bungoczán (2); Csokonye / Csikonye (3); Csoran (Cioran); Csungul (Ciungul?); Czinkul (Țâncul?); Czuikul; Dankesch / Dankes / Dankesis (6); Domonovicz / Domonvicz / Domonoisze (3); Dragan (2; Drăgan); Drágoj / Dragoj / Dregoj (10; Drăgoi); Dragomir; Drok; Dusche; Fatul (2; Fătul?); Fintine / Funtine (2; Fântână?); Fleischin / Fleitchin (6); Fratsok; Fréczille (Frățilă); Frumma; Gaale (2); Galmatsanul; Galye / Gállye / Gallye (3); Gara(?); Gligor; Goalle; Graekul (Grecul); Gratson; Grebenye / Grebénye / Grebelye (4); Grebire; Grigore; Gságlá (Țigla?); Gsurds (2); Gurgerelul; Guscharille; Guschattul (2; Gușatul); Gyelkuf(s)iss; Gyeksuh; Gyilkusch (4; Gyilkos = Criminalul / Ucigașul); Gyurkulis; Gyurkulécz / Giurkulecz / Gsurkuletz / Dsurkuletz (5; Giurculeț); Gzébelle; Hambeschan / Hábésán / Hembeschan (5); Heczégánul (2; Hațeganul?); Hoagsa; Hordobelle / Hordobiere / Hordobielle / Horbielle (5); Ilyl (2); Iosiphul; Jakob; Kakesch / Kakesch (5); Kandre; Kapek; Kapotte / Kápotie (4; Căposul?); Kalvorosán / Kalvoreszan / Kovorozan (3); Kasztoj; Kindoj; Kirille (Chirilă); Kirste (Cârstea); Komsche (Comșa); Kostitse (2); Kratson / Kretsun (3; Crăciun?); Kretsul (2; Crețul?); Kupése; Lapadat (2); Likul; Luka (3); Likoj; Lungul; Matze; Maglaschul / Maglasul / Meglász (5); Mairán / Majran / Majeranul (3; Măieran / Măieranul?); Maize; Marian (4); Márkul; Markuts; Martin (5); Minye (8; Mina?); Mitce; Mitre (3) / Mitru (3); Mogutze / Mogutza (2); Moráru / Moran(r)ul (3); Mutz (6; Muțiu, Mățiu); Muncyánul / Muntyán / Muntyan / Muntyanul / Muntyánul (7; Munteanul); Naitze / Natze / Naize (4; Năiță?); Nán; Neikul (2); Nyegul (Neagu); Oantse / Oancse (3); Oráluf; Orbusche (2); Palka; Papalájé; Para; Parisul (Pârșul?); Patul (2); Pints / Pintsul / Pincsul (3); Pitterelul; Podarul (3); Popa; P(G)opilaga / Popalaga (4); Popceze; Popletsan (2); Preutzul; Prinul (2); Purkaru / Purkaras (2); Porcaru, Purcăraș; Rentze; Reuteszkul; Rézpopul / Reszpopul / Reszpop (4; Răspopitul?); Roaide / Roasdé / Roasde (4); Roschul / Roc(s)ul (4; Roșul); Savul; Sirbin (Șerban?); Stéfan; Szapz(ss) / Száz / Szász / Zsaz (6; Sasul); Szein; Szekujul (2; Secuiul); Szekul (Secul?); Szelistenul (Sălișteanul?); Szeverin (2); Szimán (Șiman); Szimtijuon (2; Sîntion?); Szpunul / Szpumul (4; Spânul?); Szturtzul (Scurtul?); Sztoikán (Stoican); Szumá; Szvoná; T(P)attomir; Thoadar; Thorra; Vaszilion (2); Vaszilioje / Vaszihoje (2); Vesemanul; Vidrigin (2; azi Vidrighin); Vledeschel (Vlădășel); Vulkán (2); Vulkúnel; Zmonchin.

La aceleași 340 de persoane din primul an al Conscripției de la Rășinari avem 161 nume de familie / neam sau porecle. De această dată media celor care ar fi purtat un anumit nume este de 2 persoane. Este clară diferența față de media de 9 indivizi în cazul numelor de bottez.

Cele mai utilizate nume de neam / familie sunt: Albu / Albul (14), Dragoj / Dregoj (10), Minye (8), Munteanul (7), Borchin / Borchine (6), Bratul (6), Dankes (Dăncuș? – 6), Fleischin / Fleitchin (6); Mutz (6).

Tipurile de supranume / nume de neam / porecle:

Am făcut o împărțire a celui de-al doilea nume pe care îl purtau indivizii înregistrați în *Conscripția de la Rășina* pe baza semnificației lor, acolo unde acest lucru a fost posibil. După cum se va vedea nu am deslușit încă semnificația unui mare număr de supranume.

Iată câteva tipuri de supranume / porecle:

-Supranume / porecle ce exprimă caracteristici ale aspectului fizic (ten, păr etc.): Albul, Bărbosul, Ciungul, Căposul, Crețul, Gușatul, Lungul, Roșul, Spânul.

-Supranume / porecle ce exprimă ocupația: Morarul, Podarul, Porcarul, Răspopitul.

-Supranume / porecle cu referire la locul / regiunea de origine: Hațeganul, Munteanul.

-Supranume / porecle etnice: Sasul (Száz / Szász / Zsaz), Secuiul (Szekujul).

-Supranume / porecle ce amintesc de fapte negative Criminalul / Ucigașul (Gyilkusch).

-Supranume / porecle ce exprimă fie o treăsătură de caracter, fir o întâmplare: Pârâșul (Parisul).

Forme și posibilități de agnomen

Agnomenul este un element onomastic apărut încă din Antichitate și avea rolul unui supranume personal, pe lângă cele trei nume ale sistemului antroponimic roman: prenume, numele ginții (*nomen gentilicum*) și supranume (*cognomen*).

Agnomenul era un supranume personal care nu se transmitea urmașilor, cum se întâmpla în cazul cognomenului (există totuși excepții în care agnomenul a trecut la urmași), și care trebuia să facă distincție între indivizii cu același nume, de pildă: Publius Cornelius Scipio Africanus și Publius Cornelius Scipio Aemilianus (Africanus minor sau „Scipio cel tânăr”; cunoscut mai ales ca Scipio Aemilianus, pentru a-l deosebi de

amintitul Scipio Africanus sau „Scipio cel Bătrân”) ori Publius Cornelius Scipio Calvus și fiul său Publius Cornelius Scipio Nasica etc.

În *Conscripția de la Rășinari*, după numele de botez și cel de neam (sau poreclă în unele situații), realizatorii conscripției au trecut anumiți termeni rezultați în urma unor însușiri ale individului în cauză. Acești termeni sunt: *senex* (bătrân / bătrânul), *debilis* (infirmit / infirmul), *infelis* (sărac / săracul³⁸), *caelebs* (celibatarul) și *desertor* (dezertor). Aceste adaosuri ce vin să precizeze anumite lucruri legate de un individ; dacă ajungeau să fie cunoscute și utilizate de către alți membri din comunitate, se putea ajunge la transformarea lor în *agnomen*, un supranume personal care nu se transmitea urmașilor, fiind legat strict de persoana respectivă.

În loc de concluzii: alte aspecte ale antroponimiei românilor din Rășinari

Uneori este dificil de determinat care dintre supranume este o poreclă (supranume individual) sau nume de neam / familie (supranume colectiv). În cele mai multe cazuri se poate afirma cu certitudine că este vorba despre un nume de neam, aici referindu-mă la acele elemente onomastice care sunt întâlnite la mai multe persoane, cum ar fi: Bukur *Borkine*, Komán *Borkine* și Alemán *Borkine* sau Radul *Albu* junior și Radul *Albu* senior. Despre *Borkine* și *Albu* – există și alte situații de acest fel, după cum se poate observa în lista numelor de neam majoritatea au fost utilizate de mai mulți indivizi – se poate afirma fără riscul de a greși că au avut rol de nume de neam, chiar dacă la un moment dat, în trecut, au avut rol de poreclă. Dar sunt câteva exemple în cazul cărora incertitudinea persistă și mă refer aici la numele purtate numai de un singur individ: *Belleret*, *Bobesch*, *Gurgerelul*, *Rentze*, *Vledeschel*, *Zmonchin* etc.

În situațiile în care tatăl și fiul poartă același nume de botez cei doi sunt deosebiți prin adăugarea după numele de neam a lui *senior* și *junior*: Radul *Albu* junior, Radul *Albu* senior; Rádul *Guschattul* senior, Rádul *Guschattul* junior; Opre *Heischin* Junior, Opre *Heischin* Senior; Opre *Hakeseh* Sen, Opre *Hakesch* Jun; Dan *Hordobielle* junior, Dan *Hordobielle* senior; Nyagoj *Podarul* senior, Nyagoj *Podarul* junior; Iossiph *Marian* senior, Iossiph *Marian* junior; Serban *Brattul* senior, Serban *Brattul* junior; Bukur *Szád* Senior, Bukur *Szád* Junior.

În anumite cazuri este specificat faptul că individul este celibatar, iar formele sub care termenul a fost scris sunt următoarele: *caleby*, *calebs*, *caliby*, *caelebs*, *coelebs*. Am identificat 16 persoane despre care se afirmă că ar fi celibatari:

-Serbán *Grebelye Caleby* (Șerban *Grebelye* holteiul / celibatarul); Bukur *Orbusche Calebs*; Rádul *Bozervyne Caliby*; Komán *Natze Caelebs*; Mány *Jakob Caelebs*; Sin *Albu Caelebs*; Dán *Martin Calebs*; Bukur *Thorra Calebs*; Radul *Oanye Caelebs* et *infelis*; Serban *Krecsun Coelebs*; Bukur *Szpunu Coelebs*; Bukur *Fatul Coelebs*; Radul *Purkaru*

---

³⁸ *Infelix* este opusul lui *felix*. *Felix*, în limba latină, are semnificația de fertil, bogat, fructuos, productiv, norocos, binecuvântat, conform *Oxford Latin Dictionary*, Oxford University Press, Oxford, 1968, p. 684. Prin urmare, *infelix* (aici scris *infelis*) înseamnă infertil, neproductiv, lipsit de noroc, sărac (*Oxford Latin Dictionary*, p. 895), în cazul nostru potrivitându-se cel mai bine semnificația de *sărac*.

Coelebs; Radul Iosiphul *Caelebs*; Bukur Hambesehan *Caelebs*; Koman Resspop *Caelebs*; Mány Fleischin *Caelebs*; Serbán Fleischin *Caelebs*.

Alteori era arătată situația sănătății indivizilor, termenul utilizat fiind *debilis* (alte forme: *debili*, *debily*), care în limba latină are semnificația de om cu un anumit tip de handicap, cu o infirmitate³⁹. Sunt menționate șapte astfel de persoane:

-Alemán Borkine *Debilis*; Sztán Dusche *Debilis*; Mány Dankesis *Debilis* et lenes; Komsche Bozdogine senex *debilis*; Dumitru Lapodat *Debily*; Radul Kakeseh *debily*; Nyagoj Kakeseh *debily*; Radul Albu sen *Debil*; Serban Kapotte *Debilis*; Dan Hordobielle senex et *debilis*.

Alte precizări făcute în Conscripție cu privire la unii dintre rășinarieni, după cum s-a văzut și mai sus, sunt: dezertor (Nyagoj Dragoj *Desertor*); sărac (Radul Oanye *Caelebs* et *infelis*); bătrân (Dan Hordobielle *senex* et *debilis*); lenes (Mány Dankesis *Debilis* et *lenes*).

În lista destul de consistentă a numelor de neam se disting câteva elemente onomastice a căror semnificație este clară sau posibil determinabilă. Unele dintre acestea le-am amintit deja mai sus:

-Albul; Barbossul (Bărbosul); Csungul (Ciungul); Fatul (Fătul?); Guschattul (Gușatul); Gyilkusch (Criminalul; *gyilkos* în limba maghiară are semnificația de *criminal / ucigaș*); Hecrégánul (Hațeganul?); Kaposse (Căposul?); Krecsun (Crăciun); Kretsul (Crețul); Lungul; Morárul (Morarul); Muncyánul / Muntyán / Muntian (Munteanul); Podarul; Purkaru (Porcarul); Rézpopul (Răspopitul); Roshul (Roșul); Szaz (Sasul); Szekujul (Secuiul); Szpunul (Spânul).

Aceste nume – cu excepția câtorva: Albusun / Albuson, Gyilkusch, Szaz – au semnificație în limba română, exprimând culoarea tenului sau a părului (Albul, Roșul), alte aspecte fizice (Bărbosul, Grasul, Lungul, Spânul), locul / teritoriul de origine (Muntianul, Hațeganul), ocupația (Podarul, Porcarul), etnia (Secuiul) sau fapte / întâmplări negative (Ucigașul / Criminalul).

De remarcat este și marea diversitate a acestor nume de neam / familie, ce contribuie la mai ușoara identificare a indivizilor. Mai mult decât numele de botez, supranumele sunt cele care „vorbesc” despre denominat / denominați, permițându-ne să aflăm lucruri pe care altfel nu am avea posibilitatea să le cunoaștem. Există însă și un impediment. Mă refer la faptul că de cele mai multe ori nu știm dacă ceea ce exprimă un supranume / nume de neam poate fi asociat cu purtătorul actual al numelui sau cu un strămoș de la care l-a moștenit. Din acest considerent trebuie utilizate cu grijă informațiile oferite de aceste elemente onomastice.

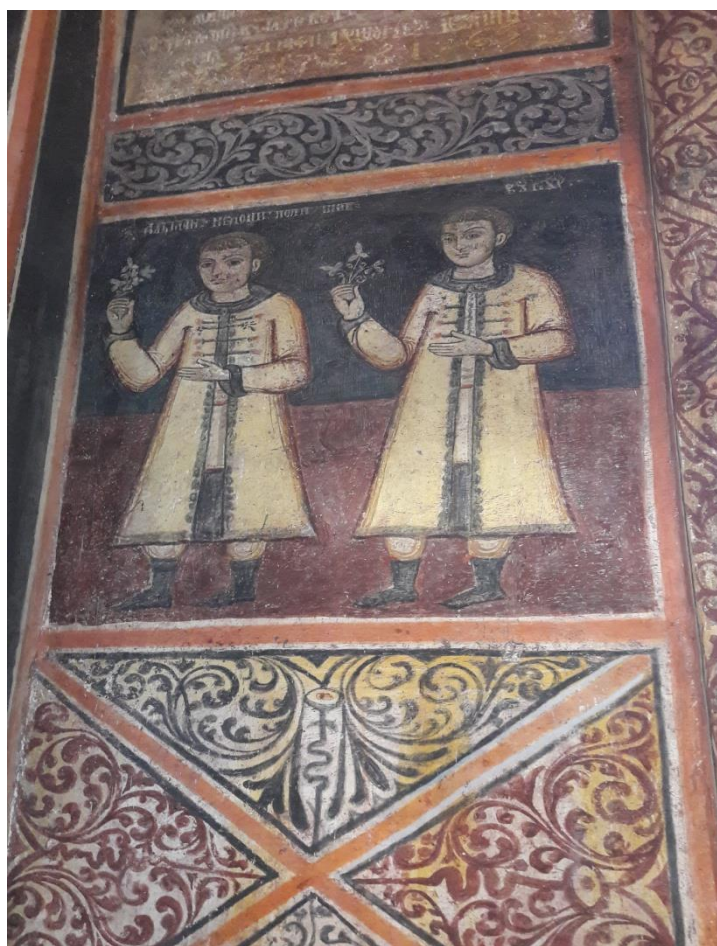
De asemenea, trebuie subliniat și faptul că se înmulțesc vizibil, în comparație cu veacurile anterioare, numele de origine românească sau cu semnificație în limba română, acest lucru fiind cel mai bine sesizabil la aceleași numele de neam / familie.

O ultimă observație vizează o parte dintre numele de botez și de neam, mai precis vechimea acestora, respectivele elemente fiind în uz, printre români, încă din perioada medievală. Un document din anul 1383, întocmit la Cristian (jud. Sibiu), menționează

---

³⁹ Du Change et al., *Glossarium ...*, III (D-F), 1884, p. 15.

numele mai multor români (*Walachis*) din vecinătatea Sibiului⁴⁰, dintre care le amintesc numai pe cele care se regăsesc și la mijlocul veacului al XVIII-lea în Rășinari: *Petril* (Petru) *Schereban* (Șerban), *Magnus Neg* (Neagu cel Mare), *Schereb* (Șerb, Șerban), *Rodbansh* (Banciu Roșu; în acest caz atât prenumele, Banciu, cât și numele de neam sau porecla, Roșu / Roșul, sunt prezente în sec. XVIII), *Niger Bansh* (Banciu Negru), *Niger Radul* (Radul Negru) și *Dragmer Bobusch* (*Bobesch* în Conscripția de la Rășinari).

„Aleman și Bucur, nepoții popii Man”, portret din pronaosul Bisericii „Cuvioasa Paraschieva” (sau „Biserica veche”) din Rășinari, construită între anii 1725-1758 (Foto: Ela Cosma).

⁴⁰ Franz Zimmermann, Carl Werner, *Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen*, II (1342-1390), Hermanstadt, 1897, nr. 1170, p. 564-566; *Documenta Romaniae Historica. C. Transilvania*, vol. XVI (1381-1385), editori: S. Andea, L. Gross, A. Dincă, București, Edit. Academiei Române, 2014, nr. 226, p. 276-278.